

ՀԱՆՐԱՊԵՏ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

1. Բիզանդիոն ծանօթ օրագրին մէջ կը կարդալէ, որ ըստ Գ. Աւետիքեան Տիրապետանցի կտակին, Յարութիւն Յ. Յովհաննէան ևս (դասատու ի Ֆէնէսէ) կ'ուզէ ձեռք դարձնել յօրինման Հայերէն հումանիշ քառերոս Բասարանին. Կը գրէ սա առ Պ. Խմբագրական. «Պատ. Հայաթերթիդ 477 թուոյն Ազգ. Գործերին մէջ կարդացի ձեմարանի փառնութեան մի յայտարարութիւնը, որով ի մէջ այլոց, Հայերէն հումանիշ քառերոս բաւարան յօրինող և տպող Հեղինակին՝ բարեւոյն տալիս Տեղ. Գ. Ա. Տիրապետանցի կողմէ եղած կտակը յիշելով՝ կը հրահրէ Հեղինակները մինչև տապիկայ տարւոյ սկիզբները ներկայացընել իրենց երկերը... նկրտած եմ պահանջուած բառագիրքն յօրինելու (յաւորոշքին) ձեռնարկել, ջանալով ըստ կարի օգտակար ընծայել զայն... կը խնդրեմ որ բարեհաճիք մեզ խնցրելով երկառող մը՝ թէ ի Հարկէն պէտք եղած բազմաթիւութիւնները ստանալու համար որո՞ւ դիմելու է»։ Ներուի մեզ այգեան խորհրդածելու թէ՛ Պ. Յ. Յովհաննէան այսպիսի մեծ և կարեւոր գործոյ մը ձեռնարկելու փափաքած ժամանակ, որ ուրախալի է, պէտք էր արդէն իսկ տեղեակ ըլլալ ազգային մէն մի քաջ հմուտ բանասիրաց երկասիրութեանց։ Այս աշխատութեան այլք ևս նկրտած են 7 տարիէ ի վեր, և գործոյն դժուարութիւնը ըմբռնելով՝ կը փափագէր որ կտակի տրամադրութիւնը առ ժականակ մը կտածագուի, որպէս զի զայն ըստ կարելւոյ կատարելով ներկայացընեն ազգային զրականութեան։ Գովիւրի է յրադկաքայի (Հանդէս ամսօրեայ 1898 յուլիս) այս փափագը, յուսանք անունիկդիր չի մնար։

2. Տարագի մէջ (N° 27 էջ 613), ուրախութեամբ մը կարդալն, որ Խոյնվանի գրեթէ մանատան մէջ կը կառուցուի՝ ազգային մեծ վիշապանի Թաֆֆիի արձանը, որուն բացման հանդէսն այս ամսոյս (սեպտեմբեր) տեղի պիտի ունենայ։

3. Ճիւրիտիւ Շարգիի տէր և տնօրէն Տիրապետ Ֆ. Թիֆլէիկեան, Սոսնանգալ անուամբ թերթ մը հանելու իր ձգ յայտնէ։ Բացման վեպը կանխաւ կը մաղթէ յաւորոշքին։ Ուրախալի է ազգային թերթերու բազմանալն. բայց ինչ օգուտ ժողովրդեան, եթէ միշտ նոյն քաղցններու կրկնութիւնը լսէ։ Ինչո՞ւ պէ՞տք ևս կոյտ մը թերթերու, օրագիրներու,

ամսաթերթերու մէջ ազգային զրականութիւնն զուրկ մնալ զուտ իմաստասիրական, լեզուագիտական, հնախօսական, մատենագրական, երկրագործական, արուեստական մասերէ։ Չենք ուրանար իւրաքանչիւր այս նիւթոց թերթերու մէջ ցանուցիր գտնուիլն. բայց միթէ ամիփոխ ի մի կէտ կեդրոնացած զօրութիւնն՝ աւելի ազգու, և արդիւնաբեր պիտի չըլլայ, ինչպէս Եւրոպացի բանասէր կը հրատարակեն այսպիսի մասնագիտական թերթեր։

4. Իզմիրեան կտակի մրցանակին այս տարի արժանացած են Բարկէն Մ. Վ. ի Եղիշէի մատենագործներն ուսումնասիրութիւնը. — Մուշեղ Մ. վարդապետի Նարեկացիի մատենագործներն ուսումնասիրութիւնը։ Առաջինը քննել է Մեծ. Թովմաս Էջ. Թերգեան. երկրորդը՝ Տ. Խորէն. Արեւիկա. Ալեքանիս։

5. Շարժանք լրագրի (18 յունիս 1898 Ա. Տարի) մէջ ցաւաւորութեամբ կը կարդամք՝ որ «Նանսիի բժշկական համալսարանի ուսանող Ռոստոնցի Պ. Աբառաշէն Պէրպէրեան, որ չքաւորութեան պատճառով իւր ուսումները ընդհատելէ ետքը Բարիկ դարձած ժամանակ, որ իւր քաջբալուած առողջութիւնը չդիմանալով դեղագրանի մը մէջ աշխատելու ծանր ծառայութեան, քրտառտքենէ և սնունդի պակասութենէ, մեռեր է զայն տարեկան հասակին մէջ։ Բարիկի Հայ ուսանողները չեղբ պսակ մը նուիրել են իրենց «սիրելի» ընկերով յիշատակին»։ Շարժման արձագանք լինելով՝ կը կրկնենք որ ազգային աղքատատէր հարուստներն ի զուժ շարժէին այսպիսի Հայ ուսանողներու վրայ։

6. Կովկասացի ստորագրութեամբ ոմն առ Բիզանդիոն կը թղթակցի. «Կովկասի Հայոց բարեգործական Ընկերութեան զեկուցման համեմատ, Յովհաննէս Խուրադեանի 112,000 Ռ ի կտակին գործադրութեան համար ընդհանուր ժողովը մասնախումբ մ'ընտրած է, որ պարտաւոր է մինչև տարւոյն վերջը ընդունել և քննել կտակին լաւագոյն կերպով գործադրութեան մասին առաջարկները»։ Կտակակատարին փափաքն է այս գումարով Որբանոց մը բանալ, ուր որ պատշաճ կը դատէ վերոյիշեալ Պատ. Ընկերութիւնը։

7. Միւսիկիա (օգոստոս 3, 1898) ազգային լրագրէն կ'իմանամք թէ «Հարաւային Ամերիկայի Հանրապետութիւններէն Վենէզուէլայի Նախագահը «Պուսթօ տէլ Լիպէր Թատոր» ի 3րդ կարգի չեանանը և Հանրային կրթութեան պատուանիւնը (médaille d'honneur) նուիրել է Arménieի խմբագիր Տիար Մ. Չէրպարին»։ — որուն շնորհագրութիւնը Բազմավիպէն։

8. Եւրոպական ազգային թերթերէն կ'իմանա՞մք որ Պ. Արմենակ Ալեօն յ8 տարեկան պատանի, Բիքզերի Ջինուորական Ակադեմիային մէջ վաճառականութեան մասնաճիւղով նշանաւոր կը հանդիսանայ. իւր երեք տարեկան դասնթացը երկու տարեկան մէջ կ'աւարտէ։ Բնկերութեան վրայ փայլուն կերպով թէպէ մի ներկայացուցած և վկայագրի հետ նշանի մ'ալ արժանացած է։

9. Նոթ-գար (17 յունիս 1898) յօգուտ ազգային պատմութեան և հնարանութեան, հայ հասարակութեան յանձնարարութիւններ կ'ընէ, թէ «Թիֆլիսի վանքի գաւթում կառուցուող թանգարանի շինութեան թոյլտուութիւնը ստացուած է։ Այժմ մնում է ցանկանալ, որ բազմաթիւ հին իրեր, որոնք ցըրուած են զանազան անձերի մօտ, հաւաքուին այդտեղ։ Հատերը կան, որոնք ունին իրենց մօտ՝ կամ իրենց պապերից մնացած կամ ուրիշից ձեռք բերած հնութիւններ։ Դրանք մեծ ծառայութիւն մատուցած կը լինին թէ գիտութեան և թէ ազգին նուիրելով իրենց մօտ գտնուած իրերը թանգարանին»։ Յօդուածագիրը (Ի. Մ. Ա.) իրաւամբ յարմար չգտաւ ազգային հնութեանց ուսմ. կաց ջով մնայն, ուսուցից ցաւալի դէպքեր կը ծագին, և արդէն այսպիսի դէպքեր անպակաս չեն, ինչպէս կը յիշէ Պ. յօդուածագիրը թէ՛ «Մէկի մօտ գտնուած է չորս հատ հին դրամ, և նա, չիմանալով ինչ անկի այդ դրամները, վճռել էր ծախել։ Լսելով այդ ցանկացանք զննել, սակայն նա յայտնեց, որ այդ դրամները վաճառուած էին մի ոսկերիչի։ Իմանալով ոսկերիչի հասցէն, գնացինք նրա մօտ, որպէս զի մի բան աւելի տալով՝ յետ զննեք, բայց բանից երևաց, որ նա արդէն լալել էր։ Մեզ այդ դրամները նրանով էին հետաքրքրում, որ ինչպէս հաւատացնում էին տեսողները, վրան հայերէնի նմանութիւն ունեցող նշանագրեր կային դրոշմակ»։

10. Մշակ (Nº. 122) զգրէ՝ թէ «Գերմանիայում գտնվող մեր հայրենակիցներից մէկը, Գարբիէլ Մարկիսը, հնարել է մի միջոց, որով գութանը գործի է դրվում երկնորակականութեամբ։ Մեզ ուղարկված է «*Frankfurter Zeitung*» լրագրի Nº. 262, որի յաւելումում գետնոված է մանրամասն հաշիւ այդ գութանի մասին։ Փորձը արվել է Մայնիմերգ կալուածում և տուն է գեղեցիկ հետևանքներ։ Այդ մեքենայի միջոցով կարելի է հինգ անգամ աւելի մեծ տարածութիւն մշակել, քան մինչև այժմ հնարաւոր է համարվել։ Նրվով կալուածատէրերը հետաքրքրուած այդ գութանի արդի փորձով մտադիր են ձեռք բերել իրանց կալուածների

համար։ Գութանը մի ժամկէտ մէջ հերկում է գերմանական մօրգենից աւելի տարածութիւն (4 մօրգենը մէկ դետատիկց փոքր ինչ աւելի է), այնպէս որ ցերեկուայ յ2 ժամում գութանը կարող է երեք դետատիկցից աւելի տեղ հերկել։ Այդ նոր գործիքի հնարողը, Պ. Մարկիսը, աղեքսանդրապօլցի հայ մ'է»։ Ուրախալի է ազգային հնարագէտներու սկիզբ առնելը, որոց զովելի օրինակն յուսանք արդի ազգային բազմաթիւ հայ աւանդներու դասակարգին մէջ ապարդիւն չի մնար։

11. Նոթ կեանքի (Լոնտոն, 1 օգոստոս 1898) հաղորդած լուրերէն կ'իմանամք, որ Անգղիոյ ազգայնոց նպաստամտոյց Յանձնաժողովը՝ Ռւէսդմինսթրի դքսին նախագահութեամբ նիստ մը գումարած է ի Լոնտոն, Կրօմլըն-Հատոյ մէջ, ուր «Կանոնիկոս Մաքքոյ ժողովի ներկայացնելով Վենետիկի Միթթարեանց կողմէ պատուիրակ մը, որ շնորհակալութեան ուղերձ մը, գեղանկար ապլոմ մը և դրքեր նուէր բերած էր, բաւժ. թէ յորմէհետէ Միթթար 1715ին Ս. Ղազարի մէջ հիմնած է միաբանութիւնը՝ որ իր անունը կը կրէ, Վենետիկ կեդրոնաւորեցին եղած և կրօնաւորներու և ուսուցիչներու նշանաւոր մարմին մը աշխատութեանց, որոնց նպատակն էր եղած է դարգացնել Հայոց բարոյական և կրօնական դաստիարակութիւնը։ Հ. Ալիշանի անունը ընտանի է ամէն հայ տան մէջ։ Նոր հիմնադիրը մեռաւ 1749ին, ոչ միայն վաղէ և եկեղեցի մը հիմնուած էր Սուրբ Ղազարու կղզեակին մէջ, այլ և դպրոց մը ու ապարան։ մը անդուզ կը գործէին, և ամբողջ հաստատութիւնը, ինչպէս այժմ, բարգաւաճ կացութեան մէջ էր։ Տրայանուպօլսոյ արքեպիսկոպոսը (Արքահայր Վենետիկի Միթթարեանց) և իր միաբանութիւնը կը փափաքէին իրենց շնորհակալութիւնը յայտնել Ռւէսդմինսթրի դքսին՝ Թուրքիոյ, Պուկարիոյ և Եգիպտոսի մէջ Հայոց մատուցած բազմապաւ.

1. Հոս փոքրիկ ծամանակադրական սխալ մը էայ. վառն զի Միթթար Աբգայ չկրցաւ իր կենդանութեան տանն Ս. Ղազարու կղզեակին մէջ լուել մամուլի ճանչիւնը. իր մեռնելէն ալ բաւական տեղք՝ դեռ այնպէս շարունակեցաւ. և իւր և իրեն աշակերտաց զբերել կը ապարհուրէին ի Վենետիկ՝ Անտօն Պօսթօլի ապարանը։ Եւ ուր ուրեմն 1789ին առանձին հրաման տոտանոյ տեղւոյն Վարչութիւնէն ապարան բանալու, և 1790ին հրատարակեցին առաջին անգամ Գրիգ. հարեկեացւոյ Երգոց երգոյն Միկնոյնիւնը։

Ման. Խմբ.:

տիկ ծառայութեանց համար, ու կը խնդրէին իրմէ՝ ընդունիլ, իբր գրասական մը իրենց յարգանքին և երախտագիտութեանը՝ տեւսարաններու և կենդանագիրներու ալում մը, ինչպէս և Հ. Կապլեանցիին Հայոց պատմութիւն մը (անգղերէն), որ վանքին մէջ տպուած և կազմուած է: Աւելորդապէս զուարթ, իր շնորհակալութիւնը յայտնելով նուէրին համար, ըսաւ. թէ քաջ կը յիշէ տարիներ առաջ իր ըրած այցելութիւնը Ս. Ղազար և վայելած աջնիւ առպնջականութիւնը . . . »:

12. Օգոստոս ամսոյն լին, ինչպէս կանխաւ Մասիս լրագրի մէջ ծանուցուած էր, Արեւելք օրագիրը վերադառնալոյ յայտեսաւ, որուն մեր խնդակցոյթիւնը յայտնելով, կ'իմացընեմք Բագրավայկի արդոյ ընթերցողաց, որ սոյն թերթը իւր վաղեմի սեփական տպարանին մէջ (Պոլիս, Կապարիա, Նորատուռնիկան Խան) կը հրատարակուի. իւր առաջին ընթացից համատար կը գրէ Ագգային, Գրականական և Քաղաքական լուրեր:

13. Ա. Յ. Այվազեան՝ Հանգոս Ամսօրնայի մէջ կը հրատարակէ մանրամասն կենսագրական տեղեկութիւնք Նորատուռնկեան Վստմ. Գաբրիէլ Էֆէնտիի վրայ, օգոստոսով Սեպտեմբրի Ֆիւնտն Սամանեան պատկերազարդ լրագրէն: Ըստ Պ. Այվազեանի տեղեկութեանց՝ որոց ազգն և իւր թերթերը վկայ են, Նորատուռնկեան Էֆէնտի, ազգին զարգացման զուտ փափագողներէն է, ինչպէս կը գրէ յօդուածագիրը, « Պատանկութենէն սկսեալ, միշտ ջնքեմանդ նախանշայող եղած է ազգային կրթական խնդրոյն »: Այս ազգային մեծ անձնաւորութիւնս պատիւի կը բերէ Հայոցին իւր քաղաքագիտական ներհուն տաղանդով, որուն համար 10էն աւելի արեւելեան և եւրոպական տէրութեանց շքանշաններով պսակուած է: Աւելորդ պիտի չի համարինք Պ. Յօդուածագրին այս տողերն յիշել՝ թէ « Եւրոպական աշխարհի մէջ իւր (Ն. Էֆէ) » այս գիտական եւ իրաւարանական

կարողութիւններն ծանցուած ըլլալով, գինքը ֆրանսական և գերմանական քանի մը իրաւաբանական կահառաց անդամ ընտրած են »:

14. Խնդակցութիւնն իւր յայտնեմք ազգային Տրապիզոնցի Պ. Կարապետ Գալֆաթեան գերատառի գերաստանի՝ մեծ յառաջադիմութեանց մասին, որ ըստ ազգային թերթերու գովասանաց՝ յուսանք ոչ միայն Ադամանի յալողը՝ այլ քան զայն աւելի գերազանց կը հանդիսանայ: Սա այժմ իւր անմշակ մասնաճիւղը Փարիզի մէջ կ'ուզէ մշակել, վերջերս յունիս 25ին Թիարք մոնտէնի մէջ արտասանած է Համէթի կտորներէն մին, որուն մանրամասնութեան կը տեղեկանամք առ Նոր-գար (N. 127, 1898) Շահ-Մելիքեանի նամակէն. « Մեծ արտիստներն, ընդհանրապէս, մեծ բաներ կ'ընելապցընեն. մեր . . . մեծ աշտիստն (?) էլ (Երբ պիտի վերեան ազգային զարգացման չլստիչ և շատ անգամ ալ անտեղի? ներք) այդ սովորութեան դէմ մի մահացու մեղք գործած կը լինէր, եթէ բացառութիւն անելով՝ մի փոքր բան ներկայացընէր . . . Ուստի այդ անպատեհութեան մէջ չգտնուելու համար, նա ընտրու էր Համէթի մի գործողութիւն, որը Հայերէն արտասանեց: Մի քանի թերթեր մեծ գովասանքներով խօսեցան, մինչեւ իսկ նրան նմանցոցին Ֆրանսայի ամենահեծ և անմեծ ողորդակ գերաստան Միւռն-Սիւլիին, զայն անուանելով Միւռն-Սիւլի Հայոց . . . և այլն: Այդ գովասանքներն զարմանալի չեն Պարիզի թերթերի կողմից (գեոմիչ կ'ուզեմք, մանաւանդ որ գովածներն մի օտարական է. գնահատուելու կամ քննադատուելու համար տեղացի կամ բնիկ պէտք է ըլլալ), որի գործածած լեզուն այնքան իրենք կամ հակման, որքան եւ չիներէն: » Թաւերաբեմին գերաստան, ինչ որ գիտեմք, միշտ իւր լեզուի մասին համար չէ որ՝ գովասանաց կ'արտասանայ, այլ իւր ձեռնով, դիմելով Հայոցընտրութիւններով. եթէ գերաստան միայն իւր լեզուի մասին քաջ կամ լաւ պիտի հանդիսանար, այն ատեն մոռնկատակ գերաստանը ինչպէս պիտի քննադատուէր կամ գնահատուէր:

15. Ազգին և նոյն իսկ Եւրոպոյ առջեւ հըռչակուած ազգային մեծ ծովանկարիչը, որուն վրձններն նմոյշներն կը զարդարեն Ս. Ղազարու գրատան նախասրահակը, Փարիզի 1900ի ցուցահանդիսին համար գեղանի տեսարաններ կը պատրաստէ: Մասիսի (28 յուլիս 1898) մէջ կը կարդամք՝ թէ սոյն « Աւելորդ արուեստագէտը իւր ութսուն տարիներու Հակառակ՝ երկտասարդական կորով մը կը պահէ միշտ, ու

1 Մենք և շնորհակալոր արտիւ արժան կը համարեմք նշանակել, որ նոյն նուէրներն ընդունած ատեն՝ 1898ին՝ վաճառու Գալֆաթեան իւր յոյճին շնորհակալութեան նամակ մը, որ կը պակուի Վանաց թանգարանին մէջ: Իսկ մի քանի օր առաջ յանկարծ կը հասնէր ի Վան նոյն վաճառու Գալֆաթեան նկարը, որոյ ներքեւ հետեւեալ ինքնազիր տողերը կը կարդամք.

With all good wishes for the Armenians
from
WESTMINSTER 1898

Ման. Խաբ:

վրձինը չի դողար ձեռքերուն մէջ: Իւր վերջին նկարներուն մէջ նշանաւոր է փոթորկալից ծովի տեսարան մը, զոր վեց սրտան մէջ գծած է, և զոր արուեստասէր մը 6000 ռուպլիի գնած է: Մէջ ամսուան միջոցին, Ալվա-գովաքի նկարած է կարդ գր պատկերներ՝ արշալոյս ու վերջալոյս, նուախումք մը, լուսինը ծովին վրայ, Թէոդոսիա, Սուտախ և Ալուշա քաղաքները, ինչպէս նաեւ իւր կենդանադիրը »:

16. Հայ գրականութեան զարգացման համար՝ Աշխարհ (Ա. Տարի 26 յուլիս թիւ 1) անուամբ ուրիշ աշակից մ'ալ աւելցած է, որուն գրական, գիտական և քաղաքական յօդուածներուն մէջ ամենէն օգտակարն և կրթականն գտանք՝ Արմաւնիի ատորագրութեամբ « Աղբը-կանց կրթութեան » մասին համառօտ՝ բայց լուրջ քննադատութիւն յօդուածը: Թերթը թէ ծաւալով և թէ նիւթիւր ըսողութեամբ շատ ազգասէն է: Սորա վերջին յօդուածը Մաղկիոսէ վերնագրով՝ կը կարգւի Մաղկիոսէ յօդուածագիրը, որ փոխանակ ազգային բուրաստաններէն Հայոս սրտին սիրելի ծաղիկներ քաղելու, կը թափառի օտար պարտեզներու մէջ, և տարաշխարհի և երբեմն ալ փշալից ծաղիկներ քաղելով՝ ընդունայն տեղ կը վանայ զարգարելու Հայ գրականութիւնը: Մինք այս նոր շարժութիւնի միայն առաջին թիւն ունենալով՝ չենք կարող վերջնական քննադատութիւն մը կամ գնահատութիւն յայտնելու: Բայց միայն հարկ կը համարեմք խոստովանիլ, որ Աշխարհ իւր սակարկելու յօդուածներով՝ անյուսալի չէ՝ բազմաթիւ օգուտներ ունենալու Պուկարիոյ ազգային գաղթականներուն համար:

Այս շարժութիւնը մէկ է Վառնայի մէջ (Redaction du journal "Achehkar", Varna), բաժանորդագին Պուկարիոյ համար՝ Տարեկան ֆր. 5. վեցանոց. ֆր. 2 1/2. Արտատպման Տարեկան ֆր. 7. վեցանոց. ֆր. 4. Մի թիւն կ'արժէ 10 աստիճմ. Սկզբնորդ չեմք տեսնել յօդուած Աշխարհին յիշել խմբագրութեան այս երկու տողերն « Անկախ մշտքերու օսկան (Աշխարհը), ժողովրդային, էն դիւրամատչելին Պուկարաւայ թերթերուն. խմբագրութիւնն կը սիրէ յուսալ թէ՛ հանրութեան նիւթական և բարոյական քաջալերութիւնները շարժի դադրին իրեն խթան մը ըլլալէ »:

17. Ա. Լոյս (Պոլիս 1898 յուլիս 25) կիսամսեայ Հանդիսին՝ Գերմանիայէն գրուած նամակէ մը կ'իմանալանք՝ ազգային արհեստի պարծանալ լուր մի, թէ « Գերմանիոյ գանազան քաղաքները Հայ կանանց և աղջիկներու՝ ձեռագործներու ցուցահանդէսներ են

բացուած: Գերմանական լրագրիւններու խօսքերուն նայելով, ասոնք լաւ յաջողութիւն կը գտնեն: Տէսաու դքսուհին, գահաժառանգ իշխանը, իշխան Կոտուարտ և կինը այցելեցին ցուցահանդէսը և շատ տաղարկներ գնեցին: Կարեւոր ցուցահանդէս մ'ալ կայ Լայպցիկ: Գերուած իրերը շատ ճարտարութեամբ ու ճաշակով են շինուած, և կ'ապահովեն ցուցահանդէսին յաջողութիւնը՝ որ արդէն մեծ է »:

18. Բագմալիպը ըստ իսալ առածին Tar-di che mai, կը փութայ իւր անկեղծ շնորհաւորութիւնքը յայտնել ազգային գրականութեան ամենէն արդիւնատու մշակներէն միոյն Պ. Չեքազի՝ գրական գործունէութեան փայլուն երեսնամեակը:

19. Հանրագիտակը իւր արդի պարունակած յօդուածներուն ամենօգտակար է Հայ գիտականաց, մանաւանդ երկրագործաց: Սորա Խմբագրապետն (Պ. Ղ. Բոյաու) ազգային գրականութեան զարգանալուն առաւելապէս նպաստաւորած պիտի ըլլայ, եթէ իւր թերթին անուան հաւատարիմ մնալով, չըլլայ միայն երկրագործին ծարաւը անցնող, այլ նաեւ բնագիտին, քիմիագէտին, մեքենագէտին, արհեստաւորին, և այլն, օգտակար եղող հացի խնդրով քաղող յօդուածներ գրող: Այս յիշեալ դասակարգաց համար, սոյն թերթին մէջ կրնան մուտք գտնել իւրաքանչիւրին մասնաճիւղի վերաբերեալ յօդուածներ՝ փոխանակ Զուարթալիք, Բաշաբաւ, և այլն, վերնագրով յօդուածոց, զորս այդպիսի Գիտական թերթէ մի զորս ալ կրնայ զգտնել երկրորդակարգ թերթից մէջ:

Հանրագիտակի (1898 յուլիս 18) թերթին մէջ Պ. Խմբագրապետն « Գառնացիք յաժմեղորդներուն » ուղղած « Հրաշարովն » կը տեսնուի, թէ զուտ փափագ մը ունի ազգութեան մէջ գիտական ժողովրդեան դիւրաւ հասկանալի և շահաւոր ընել, և միանգամայն մէն մի Հայաբնակ այլաբաններուն մէջ կրկնապէս որեւիցէ ուսումնական գիւտերը տալու ընել և պարզել Հայ հասարակութեան առջեւ: Իւր վերոյիշեալ « Հրաշար » ին մէջ կը գրէ՝ « Ներկայ վեցամսէն սկսեալ, Հանրագիտակի մէջ գործածուած գիտական, արհեստական և գրական բառերու բացորոգ մեկնութիւնները տուող բառարան մը պիտի հրատարակենք, անոնց գաւառաբարոյաններն ալ զօվերնին նշանակելով, որպէս զի՝ ամէն գուսառուացի Հայոս Հասարակապէս հասկնալի ըլլալ Հանրագիտակի լեզուն, և այսպէսով իւր պարունակութիւններէն սպասուին »: Պ. Բոյաուի այս ձեռնարկած աշխատութիւնն, եթէ գործադրուի, շատ լոյս պիտի սփռէ վերջնա-

գարեան նախնեաց աշխարհիկ լիզուով գը-
րուած՝ մութ բժշկարաններու և առնց նման
գրուածոց էջերուն վրայ: Բայց գործադրուե-
լու համար՝ Պ. Բոլաթի ոչ միայն իւր բաժա-
նորդք պէտք են թիկունք ըլլալ, այլ և ա-
մենայն բանասէրք (իրենց հաւաքած կամ
գիտցած գաւառական բառերը ո՛ր և իցէ ազ-
գային թերթի մը մէջ՝ հրատարակելով, կամ
առ յիշեալ Խմբ. խաւրովով, որք սիրող են
Հայ գրականութեան յաստատգիտութեան:

20. Մարտի այս տարուան (N. 5 էջ 740)
թերթէն կ'իմանամք, որ Թիֆլիզի ազգային
գրականական խումբ մը որոշած է այս ամսոյս
կամ Նոյեմբերի մէջ՝ Խաչատուր Աբովեանի
մահուան յիսներեակի առթիւ կատարել հո-
գեհանգիստ և գրականական երկկոյթ մը,
ինչպէս 1890ին մի այլ հանգէս կատարած
է այս աղնումս խումբը Հ. Աւետիս Ալիշանի
յօրեկանի առթիւ:

Մուրատ — Ռաֆայէլեան Լիկէնին գիտու-
թեանց և արուեստից պարապող աշակերտ-
ներէն՝ ընթացքին աւարտեցին Պ. Յովնան-
նէս Եկրեմեան. որ իւր տարրական և բարձր-
աստիճան ուսումնական ընթացքը կատա-
րած է այն Լիկէնին մէջ. յետ ուսումնա-
ւարտութեան՝ ըստ որոշողութեան Վանաց
խնամակալաց ժողովոյն՝ աշակերտած է 4
տարի՝ քաղաքիս Մեքենասէ և Սրուեստա-
կան վարժարանին մէջ. ամէն տարի փայլուն
ընթացք մը ունեցած է, և վերջապէս իւր
վերջին քննութեամբ բարձր թիւերով պա-
կուած է: — Պ. Դաւիթ Դաւթեան, սա իւր
տարրական միջին աստիճանի ուսումնական
ընթացքը կատարած է՝ Տրապիզոնի և Քաղկե-
դոնի Մխիթարեան վարժարանաց մէջ, ուր
ուսմանց հետ միանգամայն լուծակահարու-
թեան պարապած է: Վերոյիշեալ ժողովն
իմանալով սորա լուծակահարութեան մասին
ունեցած ընդունակութիւնը, աշակերտեցուց
Մուրատ — Ռաֆայէլեան Լիկէնին, ուր լու-
ծակի և դաշնակի վարժապետներով՝ և
բաժնուծութեան սկզբնական և միջին մասերը
մականջ տալէն վերջը, որոշեց որ նա աշակերտի
քաղքիս ամենէն բարձրագոյն երաժշտական
Լիկէնին, այս տարի, որ է իւր ընթացքին
վերջին և Ըրորդ տարին, վկայեցաւ բարձր թի-
ւերով: — Պ. Անտոն Մանուկեան. աշակերտ
Քաղկեդոնի Մխիթարեան վարժարանի, ուր
յետ փայլուն քննութեանց արժանացաւ աշա-
կերտելու Վենետիկ հռչակաւոր Պետական
բարձրագոյն վարժարանի վաճառականու-
թեան. ամէն տարի աստիճանակարգ թիւեր
ստացած է, և այս տարի, որ է իւր վերջին և
Դրբդ տարին, պակուած է բարձր թիւերով:

ՅԵՂԵՆԱԳԻՐ

ՍՈՒՐԷԱՆԳՈՒ ԲԱԶՄԱՎԻԳՐ

ՆՈՐ ՀԱՐՑՄՈՒՆԻՔ

Նոր աշխարհի մեր քղաքիցներէն մին կը
գրէ.

« Կը փափաքէի պատուական հանդիսով Սոք-
հանդակի միջոցով՝ հետեւեալ երեք հարցմանցս
պատասխանները գիտնալ:

ա. Վեշտասաներորդ դարէն սկսեալ մինչեւ
ցարդ որո՞մք ուղեւորած եմ դէպ ի հիւսի-
սային թեւեռ:

բ. Որո՞մք եմ աշխարհիս սեծ մաւահանգիստե-
րը, ի՞նչ խորութիւն ունիմ և ի՞նչ ևս տոնա-
նի է իւրաքանչիւրիմ վաճառականական շար-
ժումս:

գ. Առաջիմ ամգամ ե՞րբ և ո՞ր սկսած է մա-
նակաղորշից (timbre-poste) գործածու-
թիւմը. — բարձր զիմ ունեցող մամակաղորշ-
մերը որո՞մք եմ և որոնց հաւաքածոյները
աւելի նշանաւոր եմ »:

ՄԱՆՕՑ. Բագմավիպի յոյշ. ամսոյն « Մաս »ի
նկատմամբ եղած հարցման պատասխանը
պատրաստ է, բայց տեղեղս անձիոքեան պատ-
ճառաւ կը յետաձգեմք յաւորդ պրակին:

ԵՐԵՔ ՀԱՐՑՈՒՄԵՐ

Կար ատենով ծայր մ'աշխարհի
Ծեծ ինքնակալ մը, կար մոյնպէս
Փոքրիկ Ռովիմ մը յետմեցի,
Որ կը խօսէր ոսկեի պէս:

Գահիմ առչ և այմ ինքնակալ
Գամեց Ռովիւրիմ այմ ոսկեղէն.
« Որդեակ, կ'ուզեմ փորձիլ ես ալ
Դմատուութիւնդ՝ որ շատ գոված:

Թէ կարեմաս լաւ և արագ
Գատասխանել երեք հարցմանց,
Որ և ընես զիս խաշտառակ,
Որդեակ, դու իմս պիտի ըլլաս: